

ság társadalmi-lélektani háttére, Az öngyilkosság lényege —, valamint ezen belül a mintegy 30 címszó alapján nagyjából fogalmat alkothatunk magunknak arról, hogy milyen sok irányból s milyen körülményekkel nyúl Hódi Sándor ehhez a kérdéskörhöz.

A négy részre tagolt könyv, s ezen belül a kisebb egységek a statisztikai adatok ismertetéséből kiindulva, az öngyilkosság jelenségének leírásán és értelmezésén át a társadalmi-lélektani háttér felvázolásáig, illetve az emberi létezés társadalomfilozófiai összefüggéseinek kibontásáig — mintegy spirálvonalban haladva, rétegről rétegre az emberi létezés egyre mélyebb régióba kalauzolja az olvasót. Más szóval, párhuzamban azzal, hogy az öngyilkosság sokféle vonatkozásával és egyre elvontabb összefüggéseivel is megismerkedünk, valahogy mintha emberi életünk egésze is átértelmezésre kerülne előttünk. Ahogy az öngyilkosság megértését lehetővé tevő felismerések birtokába kerülünk, ennek előfeltételeként emberi együttélésünk sokféle titkáról lebbenti le a fátylat a szerző.

S ahogy a szerző hangvételén a hívős, tartózkodó, tudományos póz helyett érezzük azt a szenvedélyes elkötelezettséget, amellyel kiáll az életben „alul maradtak” ügye mellé, az életformát bogozó, és abban kiigazodni nem mindig tudó ember ügye mellé, ugyanúgy az olvasó sem forgathatja ezt a könyvet egykedvű szenvtelenséggel. Nemcsak azért,

mert rá kell döbennünk, hogy ezek az emberi tragédiák életformánktól, szokásainktól, magatartásunktól, egyszóval tőlünk nem teljesen függetlenek, hanem mert nem tudunk megszabadulni annak kényszerétől, hogy titokban meghányjuk-vessük magunkban kapcsolatainkat és kötődéseinket, s felülvizsgáljuk azokat a pilléreket, amelyekre inkább ösztönösen, mintsem tudatosan alapoztuk önbecsületünket és életszervezésünket...

Hódi Sándor könyve persze nem könnyű olvasmány. Nem mintha a szerző egyszerű és közérthető fogalmazását, mondatainak világos fűzését bármi kifogás is érhetné, hiszen ebben a műfajban — amely régen kialakította már a maga nehezen kísérhető „tolvajnyelvét” — érthetősége és olvashatósága példamutató.

Nagy kár, hogy megengedhetetlenül sok a könyvben az olykor kifejezetten értelemzavaró sajtóhiba. Annál is inkább, mivel itt lényegbe vágó a pontos fogalmazás, az árnyalt súlypontozás. S épp ez kíván fokozottabb figyelmet az olvasótól is, hiszen sok esetben megfelelő pszichológiai és filozófiai előképzettség híján kell ráéreznie az összefüggőségekre.

Nem regényt ajánlunk tehát olvasóink figyelmébe, amely elolvasva már csak könyvespolcok díszítő szerepét kapja, hanem egy izgalmas lélektani gyakorlatot, amely annyi szálon érint bennünket, annyi új gondolatot vet fel, hogy nyilván többször is, újra és újra elő kell majd vennünk.

KIRÁLY JÁNOS

A GYERMEKÉLET SOKSZÍNŰ RAJZA

URBAN JÁNOS: *Sziromfészek*.
Életjel Könyvek 17. Szabadka, 1979.

A *Sziromfészek* Urbán János második gyermekelbeszélés-kötete. Az első, az *Ajándék* (1972), olyan elbeszélések gyűjteménye, amelyekben az író gyermekkori élményeit idézi fel. Olyan történetek ezek, amelyeknek a

cselekménye nemcsak időben kötődik a múlthoz, de térben is általában a szerző szülőföldjén, a Tisza mentén játszódik le. Így ezek az írások lírai hangulatú reflexiók a gyermekkoráról.

A *Sziromfészek* című kötet már olyan novellákkal gazdagította gyermekirodalmunkat, amelyekben modern írói ábrázolásmód eredményeként fonódnak egybe az író gyermekkori emlékei és élményei a ma gyermekének élményvilágával; amelyekben kitágul és egyetemessé válik az írói horizont. Urbán János gyermekelbeszéléseinek ez új vonása. S bizonyos szempontból gyermekprózánkban is új írói látásmódot jelez.

A kötet darabjaiban az írói mondanivaló úgy nyer megformálást, alakot, hogy a ma gyermeke a hordozója a cselekménynek, az olyan gyermek, aki aktívan viszonyul az élethez, akit a szüntelen megismerési vágy hajt és a dolgokkal, eseményekkel szembeni állásfoglalás és az azokra való ráhatás vágya fűt. Ez az ún. gyermekközpontúság Urbán János újabb elbeszéléseinek egyik legjellemzőbb és értékes vonása.

Ennek az írói attitűdnek részint megvalósulási teret, részint kivirágzását nyújtják a gyermekélet gazdag és sokszínű rajzai.

A kiadó a kötet anyagáról szólva az elbeszélések három jellemző vonására hívja fel az olvasók figyelmét: „Az írások három időszakot tárnak fel: az első a jövőt képviselő kisgyermekkor a maga világszemléletével, a szülők képviselte jelen és a nagyszülők képében jelenlevő múlt. Ezek az idősíkok hol egybemosódnak, hol rétegződnek. Allandó jelenlétükben az egyik marxista társadalmi alaptörvény tárgyiasul: a tagadás tagadása”.

Ehhez a megállapításhoz — érzésünk szerint — szervesen kapcsolódik az a gondolatunk, amely a gyermeklélektanra alapuló két jelentősnek tetsző formai és tartalmi jegyét kívánja hangsúlyozni a *Sziromfészek* elbeszéléseinek. Az egyik jellegzetes vonás, hogy egyesek cselekményének a hordozója, kibontakoztatója a gyermek és a hozzá legközelebb állók (szülők, nagyszülők, barátok), míg más novellák cselekményébe belefoglalódik az író alakja is, amely alkotói többletként nyeli a történet életszerűségének, hiteleségének s hangulatának a hatásfokát. Az alkotások másik jellemzője a gyermekolvasók érdeklődésére igényt tartható sokféle, színes írói mondanivaló-gazdagság, hiszen a

gyermekélet csaknem minden területét érintik, sőt a gyermeki gondolkodás és érzésvilág számára elérhetően a múlt és jelen egy-egy szociális problémájára is érzékletesen derítenek fényt.

A novellák tárgyának és mondanivalójának jól sikerült írói kifejezésformája a dinamikus cselekménykibontakoztatás, a párbeszédben gazdag stílus. Ez nemcsak tetstet öltöje a gyermek környezetével szembeni aktív viszonyulásának, hanem ennél sokkal több: művészi eszköze a gyermek és a felnőttek érzés- és gondolatvilága közötti múlt és jelen relációjából eredő különbségnek és a belőle fakadó hol nevetető, humoros, hol pedig feszültséget árasztó, ironikus helyzeteknek.

Írásunkban már utaltunk a gyermekélet gazdag és sokszínű rajzaira. Ezek igen fontos tartalmi és formai művészi értékei a kötetnek. Az elbeszélések túlnyomó többsége hitelesen fejezi ki mind a gyermek lelkvilágát, mint pedig annak nyelvi, lingvisztikai megformálását, ami a gyermekirodalmi alkotások művészi értékének — mondhatnánk — egyik legjelentősebb összetevője. Kár, hogy elvétve előfordul a kötetben egy-egy nem autentikus ábrázolás is: „— A bácsi azt mondta, hogy venne veled kis testvérkét nekem . . .” „— Amikor elment, azt mondta, hogy viszontlátásra, asszonyom. Olyan szépen mondta.” (*Mit akart a bácsi?*) Vagy: „— Szevasz, pajtikám! Azt hittem, nem engednek ki. Alig várom, hogy elmeséljem, televíziót veszünk. Még nem szabad megmondani senkinek, mert apukának még nincs ki a pénze, de elsején, ha megkapja a fizetést, az első dolguk az lesz, hogy elmennek anyukával televíziót venni. Azt mondta apukám, hogy így is, úgy is elfolyik a pénz. Azt sem szabad tudni, hogy hitelbe vesszük”. (*Nem illik hallgatózni*)

A *Sziromfészek* elbeszéléseinek külön varázst kölcsönöznek és művészi értékét növelik a cselekmények mozzanataiba tartalmilag és hangulatilag is szervesen beépülő népi szólásaink és közmondásaink, amelyek nemcsak stílusélénkítő elemek, hanem szemléletességet és hangulatot nyújtva a történet kibontakozásának, hordozóivá válnak egyben az elbeszélések izes humorának vagy

csípkelődő iróniájának. Tehát egyszerűen nyelvi, stílári és tartalmi elemek is.

A könyv illusztrációk nélkül jelent meg. Minthogy elbeszélései elsősorban a legfiatalabb olvasóknak íródtak, semmivel sem indokolható a kötetet a gyermekek számára vonzóbbá és az elbeszélések mondani-

valóját, a hősök alakját szemléletesebbé tevő szükséges illusztrációk elmaradása.

Hisszük, hogy a *Sziromfészek* hiányosságaival is gyermekolvasóink számára kedves könyvvé válik, ezért nagyon megfontolatlan lépésnek tartjuk mindössze 300 példányban való kiadását.

Dr. KASZÁS JÓZSEF

A FÉMMUNKÁS VALLOMÁSA

LACZKÓ ANTAL: *Vasasok — Metalci*.

Fordította: Marija Šimoković.

Andruskó Károly eredeti fametszetei.

Osvit, Subotica, 1978.

Izléses, szép kiállítású minikönyvben jelentek meg Laczkó Antal versei *Vasasok — Metalci* gyűjtőcím alatt eredetiben és Marija Šimoković kitűnő szerbhorvát fordításában, Andruskó Károly hatásos fametszeteivel. A vasasok munkáját részletesen bemutató versek, amelyeknek java részével az elmúlt években irodalmi folyóiratainkban és hetilapjaink hasábjain már találkozhattunk, a következők: *Vasasok, Ne nézd a kezemet, Kovács, Kalapács, Üllő, Marópad, Anyaghántolás, Kék láng, Kohász, Vasrózsa, Vaskenyér, Anyaghengerlés, Magaskohó, Zenica, Hídépítés, Szimfónia*.

A tartalomra utaló címekből láthatjuk, hogy Laczkó ezekben a verseiben a vasasszakma művelőiről és eszközeiről, valamint a fémmegmunkálás különböző formáiról ír. Közlésmódja tömör és egyszerű, rím, sőt ritmus nélküli; érdekessége a költészetben ritkán felbukkanó témában, ereje a tárgyat közelhozó és hűen érzékeltető leírásban rejlik. *Kohász* című versét olvasva például szinte érezzük a „sercegő vasmolekulák” forróságát, amelyek között

dolgozva egyidejűleg védekezésre is kényszerül a vasmunkás.

„Bőrkalap és kötény mögé
kényszeríti az embert a forróság,
a sercegő, alácsapolt vasmolekulák.

Egyedüli védőfegyvere a merigető,
mellyel hadakozik az ember
a cseppfolyós fém tonnái ellen
samott-tégelyek között.”

A szakma szépségéről vall és a fémformálás tartós eredménye feletti örömet árulja el a *Vasrózsa* című vers:

„Izzás magvából pattanó bimbó,
hősugárzástól nyílt sziromkehely
tüzes mézének csorgását
emberek gyűjtik különös formákba,
ahol tartós marad a virulása.”

Laczkó Antal költői tevékenységének erénye, s egyben értéke is, hogy felébreszti az olvasó érdeklődését és tiszteletét korunk egyik legjelentősebb munkafolyamata és annak művelői iránt.

KENYERES KOVÁCS MÁRTA